

A hangszóró mellett

Hogyan csúszik el egy emberi sors, miként hullik szét és válik reménytelenül a körülmények kedvezőtlen összjátékának hatására? Ezt az izgalmas és talán minden ember sorsában kitapintható kérdést vizsgálja László Anna Megmértél című hangjátéka. Hősét, Évát, a tehetséggel megáldott szövegíró a gyárvezetés szeretné kiemelni, iskolára küldeni, képességeit kiaknázni. De a munkás férj — látva, hogy felesége szellemi adottságokban fölépítette — megijed, s mindent elkövet, hogy megakadályozza az asszony előrelépését. S ez sikerül is neki. Egészen eddig a pontig együtt tudunk haladni az írónóval, itt azonban saját hőse kicsúszik a kezéből és amolyan meg nem értett, szerencsétlen „jó-asszonnyá” válik. A hangjáték pedig — leszámítva a fölösleges és bántóan naív égi keretet, a számonkérés, a megmértés ceremóniáját és az egész lírában párálló ködöt — mindinkább panelekből építkezik áldokumentum-játékká. Vagyis László Anna nem merete vállalni hőst, s nem tudott belőle egy korlátokat áttörni akaró drámai alakot névesíteni, aki éppen sorsának feszességében mutathatta volna föl leginkább kortársnői problémáját. Az alapkérdés ugyanis, amit fölvet, rendkívül tipikus, s mint korábbi darabjaiban, ebben a munkájában is a női emancipációról szól. Pontosan látja, hogy nem elég az egyenjogúsító törvény; a társadalom, az emberek érettsége, szellemisége is szükséges a megvalósításához. Kár, hogy ezúttal ismét egy kudarcot szenvedett asszony sorsának és egy félrecsúszott írónő próbálkozásának lehetünk tanúi.

(harangozó)

FILMSIKEREK KÜLFÖLDÖN

A XII. chicagói nemzetközi filmfesztiválon *Kézdi Kovács Zsolt* Ha megdön József című játékfilmje nyerte a fesztivál harmadik díját. *Dr. Kárpáti György* A Vöröskereszt fiatal... című dokumentumfilmje a zsűri különdíját kapta a IV. párizsi nemzetközi dokumentumfilmfesztiválon. (MTI)

PÉNTEKEN

A SZOVJET TELEVÍZIÓ ESTJE

A hagyományos nemzeti estek sorában pénteken a Szovjet Televízió műsorából készült összeállítással jelentkezik a Magyar Televízió. Először dokumentumfilmeket vetítenek a Szovjetunió köztársaságainak életéről, természeti szépségeiről, nevezetességeiről. 20 óra 5 perckor kezdődik *Gladkov* klasszikus regényének, a *Cementnek* szovjet filmváltozata. (A film második részét vasárnap este sugározzák.) Tavasz vízek a címe *Turgenyev* kis-

TERVEK ÉS LEHETŐSÉGEK

Kevés a tanító

A főiskola és a képzés nélküliek

Budapestben az előző évekhez képest nagyon sok az óvodás korú és az általános iskolás gyerek. Tanító és óvónő azonban kevés van. Vajon milyenek a tanító- és óvónőképzés lehetőségei, s miként segít a főváros gondjain a Budapesti Tanítóképző Főiskola? Erre kértünk választ dr. Békési Lajostól, a BTF főigazgatójától.

— A nappali tagozaton végző hallgatók számát eleve meghatározza az intézet befogadóképessége. Jelen pillanatban ott tartunk, hogy — már-már a munka színvonalát veszélyeztetve — túlszűfoltta vált a főiskola. Ezt bizonyítja az a tény, hogy amíg 1959-ben egy-egy évfolyamra 70–80 hallgatót vettünk fel, addig ma ugyanebben az épületben 150–160 hallgató tanul évfolyamonként. Ezt a létszámot még akkor sem tudjuk növelni, ha tisztában vagyunk azzal, hogy néhány esztendőn át megközelítően évenként négyszáz tanítóra és előre szinte nem is látható, hogy mennyi óvónőre lenne szükség.

— Ha megépülne a főiskola gyakorlóiskolája — a nappali tagozatra évfolyamonként húsz-harminc hallgatóval többet vehetnénk fel. Ez a létszám a főváros illetékes szakemberei szerint 1981–82-től már elegendő volna. Amíg a gyakorlóiskola nem épül meg, feltétlenül szükség van átmeneti intézkedésekre.

— Melyek ezek?

— Főiskolánk vezetősége — megértve a budapesti tanító- és óvónőhiányból adódó komoly gondokat — átmenetileg igen nagy feladatot vállalt magára az esti óvónői és tanítói tagozat megszervezésével. Ezzel összefüggésben talán elég annyit megemlíteni: jelenleg a főiskola esti, óvónői tagozatán 700, tanítói tagozatán 400 hallgató tanul. Figyelembe véve azt, hogy főiskolánk meglehetősen kis intézmény: a nappali és az esti tagozatra járók — több mint 1500 hallgató — a maximumát jelenti annak, amit becsülettel és lelkiismeretesen vállalunk lehet. Ezt is csak úgy tudjuk megoldani, hogy az Oktatási Minisztérium mellett nagyon sok segítséget kapunk a Fővárosi Tanács művelődésügyi főosztályától, a XI. és a XIV. kerületi tanácsok művelődésügyi osztályaitól. Az esti óvónői tagozat hallgatói jelenleg a Teleki Blanka gimnáziumban — néhány, e cél-

ból a délutáni és az esti órákra felszabadított tanteremben — tanulnak. Nem könnyű az oktatásukkal foglalkozni, több mint hetven, óraadó szakember megszerzése és állandó biztosítása sem. De csináltuk és csináljuk, mert ez irányú oktató-nevelő munkánkat is fontos politikai feladatnak tekintettük és tekintjük. Úgy látjuk: pillanatnyilag ez az egyetlen módja az átmeneti nehézségek megoldásának a fővárosban.

— Tanítanak olyan fiatalok is, akiket a nem megfelelő felvételi eredményük miatt nem vettek fel a főiskola nappali tagozatára. Most mégis itt tanulnak — igaz: estin. Itt kisebb a követelmény, vagy mást jelent ez az ellentmondás?

— Sajnos, gyakran mi is tapasztaljuk, hogy még a budapesti közvélemény sem kellőképpen és a valóságának megfelelően tájékozott ezekről a kérdésekről. Sokan nem tudják, hogy főiskolánk esti tagozatára csak olyan, felvételi, illetve alkalmassági vizsgán megfellelt, képesítés nélküli tanítót és óvónőt veszünk fel, aki tanítói vagy óvónői munkát végez. Azt természetesen nem tudjuk ellenőrizni — nem is feladatunk, ám előfordulhat —, hogy az általunk alkalmatlannak minősített képesítés nélküliek munkaviszonyát minden esetben megszüntetik-e. Az utóbbi egy-két évben ilyen esetekben is egyre jobb az együttműködés a kerületi művelődésügyi osztályokkal. A teljes igazsághoz még hozzátartozik: a főiskolákon tanuló képesítés nélküliek zöme igen nehéz körülmények között, fegyelmelzeten, szorgalmasan, eredményesen tanul. Főiskolánk nagy gondot fordít arra — ami egyébként alapvető dolog —, hogy egyetlenegy esti tagozatra járó hallgató se kapjon oklevelet, ha a minimális követelményeknek nem felel meg.

— Dénes Zsófia tette is mutatja, milyen ember is lehetett *Ady Endre*, akinek barátsága ennyi hosszú évtizeden átnyúlik.

Király István akadémikus mondta ezeket tegnap, *Ady Endre* születésnapján, azon a háziünnepségen, amelyet az Irószövetség klubjában tartottak és ahol átadták Dénes Zsófia *Ady*-alapítványának idei négy első jutalmát. Dénes Zsófia alapítólevele azoknak szánja a jutalmat, akik a legtöbbet tesznek az *Ady*-hagyaték életéséért. Műfordítóknak, színészeknek és irodalomtörténészeknek szól elsősorban az alapítvány. Dénes Zsófia helyett — aki gyengélkedése miatt nem lehetett jelen a jutalmak átadásakor — *Király István* mondta el azt is, hogy az alapító a színészi munkáért járó jutalmat *Latinovits Zoltán*-nak szánta. Ő volt az, akinek *Ady*-versmondása, értelmezése színté tanulmányra ért fel. Néma meghajlással egyenértékű tehát az a gesztus, hogy a színészi munkáért járó jutalmat ez idén senki másnak nem adják ki.

Mint ismeretes, négy irodalomtörténetes részesült az idei jutalomban. Közülük az első *Kovalovszky Miklós*, aki a negyvenes

— Mi történne akkor, ha a harmadik évfolyamos, nappali tagozatos hallgatók munkába állnának, s helyükre újabb első évfolyamos vennének fel? A harmadikosok így estin fejeznék be tanulmányaikat. A tanítóhiányon segítené ez?

— Amennyiben főhatóságunk, az Oktatási Minisztérium elrendelné azt, hogy az utolsó éves hallgatók valamennyien kötelesek munkába állni, s tanulmányaikat esti tagozaton befejezni, ezt természetesen tudomásul venném. Am egy ilyen rendelkezéssel megszemérendő nem tudnék egyetérteni. Mindenekelőtt azért, mert nem oldaná meg, lényegesen nem is segítené a főváros tanító- és óvónőhiányának csökkentését. Az a százegynéhány félig kiképzett pedagógus — a kerületek számaát figyelembe véve — szinte elhanyagolhatóan kevés e nagy gond megoldásához. Ugyanakkor meglehetősen sok kár származna egy ilyen rendelkezés „eredményeként”. Azt jelenleg például, hogy a Budapesti Tanítóképző Főiskolán belátható időn belül egyetlen hallgató sem végezze a nappali tagozaton. Sőt: a nehézséget még fokozná az is, hogy mindez olyan körülmények között történne, amikor az új rendszerű — részben szakosított — tanítóképzés szerint képzett tanítók első alkalommal csak 1978-ban végeznek. Meg vagyok győződve arról, hogy közoktatásunk legfelsőbb irányítói nem fognak így rendelkezni.

— Úgy érezzük, hogy a Budapesti Tanítóképző Főiskola, noha a munkaerő-gazdálkodással való konkrét foglalkozás nem tartozik a hatáskörébe, tevékenységével hatékony segítséget nyújt a fővárosi tanító- és óvónőhiányának csökkentéséért, majd végleges megszüntetéséért.

Pálffy Judit

Koncert: képpel, filmmel

Diavetítők és lemezjátszók társaságában az estre készül Szabados György

(Olascher Tamás felv.)

Tavasszal már hírt adtunk a Bercsenyi-klub sikeres kísérletéről, amelyben a dzsessz és a modern zene élményét képzőművészeti alkotások bemutatásával színesítették. Az idén ismét elkezdődött a közös koncertek és kiállítások sorozata, s ezúttal kisfilmek vetítésével gazdagodott a klub műsora.

A minden héten kedden jelentkező programokat a *Köszegi Rhythm and Brass* koncertje kezdte, ekkor nyitották meg *Gulyás János* fotókiállítását *Modulált fénynegyvet* címmel. A múlt hetekben *Szabados György* és *Horváth Lajos* zongora-hegedű estje, *Kósa Gábor*, *Dukay Barnabás*, *Soproni József* és a *Váci Tamás-Tréfas János* szerzőpáros modernzenei bemutatója, *Illés Árpád* és *Maurer Dóra* kiállításai, *Huszárik Zoltán* és *Tóth János* kisfilmjei szerepeltek. „Közös alkotói módszerek a kortárs zenében és képzőművészetben” témával előadói sorozat indul *Maurer Dóra* és *Jenei Zoltán* vezetésével.

E héttől látható *Gályor Tibor* *Sík* hatások című kiállítására, ezt *Farkas Ádám*, majd *Vajda Júlia* tárlata követi. Ma újabb *Szabados-Horváth* koncertet tartanak; december

7-én, az évadzáró-előadáson *Kurtág György* művei szólanak meg.

A klub műsorának gerincét adják *Szabados György* zenei produkeioi. Az egykor egyik legnagyobb magyar dzsessz-sikert — a *San Sebastian-i Dzsessz Fesztivál* nagydíját — elnyerő együttes vezetője felhagyott a hagyományos dzsesszmuzsikával; szóló zongoraesteket ad, vagy hegedűsökkel lép fel duóban. Részlet ves az Új Zenei Stúdió munkájában, s újabban *Erdélyi György* előadóművészzel sorra készítik a költséssel és modern zene kapcsolására épülő műsorokat. Idén *William Blake*-emlékestet tartottak „Nagyszerűség” címen, a múlt héten volt a „Szarvasének” című produkciójuk össze-

Az erdélyi balladák költészet-zenei világát feldolgozó műsorban szereplő *Bartók*-leveleket, vagy róla szóló írásokat, visszaemlékezéseket, eredeti balladákat és *Juhász Ferenc*, *Nagy László*, *Illyés Gyula* verseit, felemelően erősítették fel, egészítették ki a szövegek közt vagy alattuk áradó zongorafutatok, vagy a zongora belsejében gitárként, citeraként pengetett húrok.

K. J.

A kétlaki tudós

évek eleje óta foglalkozik nyelvész munkája mellett *Ady* Endrével, és aki a legnehezebb munkát vállalta a hagyaték feldolgozásában: az életrajz megírását, a legegényesebb és stílizálásból kibontott hiteles életút megírását. A második jutalmazott *Gál István*, aki *Ady*-ról és *Babits*-ról írt könyvével segíti eloszlani a két költő viszonyának azt a téves megítélését, amely vitáikat egész életükre szóló ellentété nagyították fel.

Mivel Dénes Zsófia kivánsága volt, hogy a jutalmazottak között az „ifjú szívekben élő” *Ady* szellemében mindig legyenek fiatalok is, két ifjabb irodalomtörténészt is díjaztak; *Láng Józsefet* és *Schweitzer Pált*, akik mindketten sokat tettek az *Ady*-kutatásért, illetve a kritikai kiadás szerkesztéséért.

Az ünnepség után *Kovalovszky Miklós*al beszélgettünk a munkában lévő hatalmas *Ady*-életrajzról:

— *Ady* 80. születésnapjának évében, 1957-ben kezdtem a munkához. *Emlékezések Ady Endréről* címmel. Az az aggodalom vezérelt: mivel *Ady* kortársai sem lehetnek jóval fiatalabbak

nálánál, jó lesz idejében elkezdni az emlékek összegyűjtését. Sikertült még háromszáz kortársat találni. A visszaemlékezések összegyűjtése sokkal gyorsabban ment, mint azok bonyolult kritikai feldolgozása. A cél ugyanis nem csupán a szubjektív emlékezések publikálása, hanem az objektív megvilágítás. Annak kutatása: hogyan függ össze élet és mű; a szerelmek és barátságok, élmények, örömeik és megrázkódtatások a verses és prózai művekkel. A négy kötetre tervezett munkából eddig kettő jelent meg. A harmadik kötet a párizsi éveket, a Léda-korszakot öleli fel, egészen Csinszka megjelenéséig, a negyedik pedig 1912-től 1919-ig tart majd.

— Nem gondolt arra, hogy e négykötetes gyűjteményből a szélesebb olvasóközönség számára is lehetne egy nagy példányszámú népszerű *Ady*-életrajzot is összeállítani?

— De bennem is felmerült. E négykötetes munka aránytalanul nagy elriasztást okoz az átlagolvasót, hiszen a köteteknek csupán a fele emlékező, a másik fele kommentár, kritika, jegyzet. A négy kötet megjelenése után

esetleg szerkeszték az emlékezések anyagából egy egykötetes életrajzot.

— Milyen más *Ady*-művön dolgozott még az elmúlt időszakban?

— A Gondolat Kiadó tavaly érdekes ötlettel kerest meg, s én igent mondtam: készítem el *Ady* „ön-életrajzát”. Ez kizárólag *Ady*-szövegekből áll: időrendbe szedett cikkekből, novellákból, levelekből. Ezekből bontakozik ki az élete. Nemcsak minden sor *Ady*-é, még a fejezetcímek és a könyv címe is, amely ez lesz: *Életem nyitott könyve*.

— Ön elsősorban nyelvész. Mi hajtja *Ady*-hoz?

— Bizony kétlaki ember vagyok, réges-rég „beleestem” *Ady*-ba és nem tudok szabadulni tőle. *Magánidőmben, magánszenvedélyből* foglalkozom vele. De hogy a másik oldalam se tagadja meg magát, most a „harmadik kezemmel” *Ady* szókincsével és nyelvtanával foglalkozom. Olyan téma ez, amelyet a nyelvészek az irodalomárokhoz tolnak oda, az irodalomárok pedig a nyelvészeknek. Így aztán én, a kétlaki vállalkoztam rá. Ezekkel a cselekedetekkel igyekszem közelgálni a közelgő *Ady*-centenáriumot.

(f. f.)